

Sygn. akt XVC555/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku w XV Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Tamowicz

Protokolant: sekr. sąd. Joanna Seredzińska

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2016 r.

sprawy z powództwa G. W.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

1. Zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki G. W. kwotę 64 000 zł. (sześćdziesiąt cztery tysiące złotych) z odsetkami ustawowymi od dnia 26 marca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.
2. Oddala powództwo w pozostałym zakresie.
3. Zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki G. W. kwotę 3 200 zł. (trzy tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu części opłaty od pozwu oraz kwotę 831,90 zł. (osiemset trzydzieści jeden złotych 90/100) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.
4. Nakazuje ściągnąć od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 1 354,22 zł. (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt cztery złote 22/100) tytułem wydatków w sprawie.

UZASADNIENIE

Powódka G. W. w pozwie (k. 5-8) wniosła o zasądzenie od (...) Spółki Akcyjnej w W. kwot:

- 64.000 zł tytułem zadośćuczynienia po śmierci męża wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 26 marca 2015 r. do dnia zapłaty;
- 40.000 zł tytułem stosowanego odszkodowania po śmierci męża powódki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 marca 2015 r. do dnia zapłaty.

Nadto powódka wniosła o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu wskazano, że w wypadku komunikacyjnym w dniu 5 października 2000 r. mąż powódki Z. W. poniósł śmierć na miejscu. Sprawcą wypadku był B. K., któremu pozwany udzielił ochrony ubezpieczeniowej w zakresie odpowiedzialności cywilnej. Powódka zgłosiła pozwanemu roszczenie, który przyznał jej kwotę 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Kwota ta jest zbyt niska i nieadekwatna do rozmiaru poniesionej szkody.

Dalej powódka wywiodła, że śmierć męża była dla niej ogromną stratą, gdyż między nią a mężem istniała silna więź rodzinna i emocjonalna, która uległa nagłemu zerwaniu. Powódka wraz z mężem tworzyli wspólną i zgodny związek małżeński. Zawsze mogła liczyć na wsparcie męża, którego traktowała jak najlepszego przyjaciela. Małżonkowie

wspólnie wychowywali dzieci, a Z. W. ciężko pracował, aby zapewnić rodzinie godny byt. Dzięki trosce męża powódka zawsze czuła się bezpieczna i kochana. Wiedziała, że dzięki mężowi nic złego jej się nie przydarzy.

Jako podstawę żądania zadośćuczynienia powódka wskazała przepisy art. 24 par. 1 kc i art. 448 kc. Wskazała, że zadośćuczynienie w kwocie 64.000 zł stanowić będzie stosowaną i niewygórowaną kwotę w związku ze śmiercią jej męża.

Odnosnie żądania odszkodowania powódka wywiodła, że w skutek śmierci męża znacznemu pogorszeniu uległa jej sytuacja życiowa. Z. W. był przedsiębiorczym i zaradnym człowiekiem, a jego dochody pozwalały na zapewnienie jak najlepszego bytu rodzinie. Zatrudniony był w (...) jako I oficer pokładowy. Po śmierci męża wszystkie plany małżonków o domku letniskowym nad jeziorem legły w gruzach. Powódka pozbawiona została miłości, oparcia, pomocy i poczucia bezpieczeństwa zarówno w wymiarze ekonomicznym jak i pozaekonomicznym. Sama musiała wychować dwoje dzieci. Podupała na zdrowiu, i z tej przyczyny straciła pracę. Obecnie otrzymuje rentę rodzinną po mężu, która nie wystarcza na zaspokojenie jej wszystkich potrzeb.

Na rozprawie dnia 2 lutego 2016 r. powódka oświadczyła, że domaga się odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej za okres od utraty męża do dnia wniesienia pozwu (czas 00:08:30).

W odpowiedzi na pozew (k. 55-57) pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, iż w stanie prawnym obowiązującym w dniu wypadku, brak jest podstaw do domagania się przez powódkę ochrony dóbr osobistych. Co do odszkodowania na podstawie art. 446 par. 3 kc wywiódł, że brak jest podstaw jego dochodzenia. Wywiódł, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej dotyczy strony materialnej, majątkowej, a nie wyłącznie cierpienie moralnych osób bliskich. Co do odsetek pozwany wskazał, że są one wymagalne od daty wyrokowania.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

Z. W. urodził się dnia (...), zatem w chwili wypadku miał 45 lat. Powódka urodziła się dnia (...), zatem w chwili śmierci męża miała 44 lata. Związek małżeński powódki i Z. W. został zawarty w roku 1979. Ze związku tego urodziło się dwoje dzieci: syn W. w roku 1979 i córka A. w roku 1985. W chwili śmierci Z. W., W. W. był już pełnoletni. Okoliczności te są między stronami bezsporne.

Małżonkowie mieszkali wraz z dziećmi w mieszkaniu własnościowym o powierzchni 61,8 m². Mieli samochód i garaż. Tym samochodem Z. W. jechał, gdy doszło do wypadku. Powódka pracowała jako sprzedawca księgarz w księgarni. Zarabiała około 600 zł i to wynagrodzenie było na poziomie najniższego wynagrodzenia w kraju.

Z. W. początkowo pracował w (...) jako II oficer. Pływał na promach do Szwecji i Finlandii. Przed śmiercią w miesiącach sierpniu i wrześniu 2000 r. pracował dla tej samej firmy na podstawie kontraktu skierowany do pracy w B. Co. Ltd. w N. z wynagrodzeniem 1.660 i 1.603 USD. Wcześniej w tej spółce zarabiał od 1.597 USD do 1.870 USD. W związku z tym sam opłacał ubezpieczenie zdrowotne i rentowe. Pływał w systemie dwa tygodnie na dwa tygodnie.

Dla potrzeb rodziny małżonkowie dysponowali kwotą 4.000-5.000 zł miesięcznie. Standard życia rodziny był dobry. Małżonkowie wyjeżdżali wspólnie na wakacje w Polsce. Robili zakupy na dobrym poziomie. Było ich stać na wiele rzeczy.

Przed wypadkiem syn W. W. zdał maturę, miał rozpocząć studia na Akademii (...). Nie rozpoczął studiów z uwagi na stan emocjonalny powódki. Wsparcia potrzebowała też młodsza siostra A..

Przed wypadkiem męża powódka nie chorowała na choroby przewlekłe, miała jedynie problemy z arytmia serca. Nie miała problemów emocjonalnych lub psychicznych, nie korzystała z pomocy psychiatry, psychologa, czy psychoterapeuty.

Dowód: zeznania powódki na rozprawie dnia 2 02 2016 r. (czas 00:05:24 – 00:22:04) i na rozprawie dnia 8 10 2015 r. (czas 00:08:50 – 00:28:35), zeznania świadków na rozprawie dnia 3 12 2015 r.: G. S. (czas 00:08:44 – 00:30:14), A. K. (1) (czas 00:30:14 – 00:46:33), W. W. (czas 00:46:33 – 01:02:53), zaświadczenie z dnia 29 01 2016 r. k. 185, umowa z dnia 10 08 2000 r. k. 186 akt.

Powódka wraz z mężem tworzyli zgodne i udane małżeństwo, w którym dominował Z. W.. To on decydował o ważniejszych sprawach, organizował życie rodziny, zajmował się remontami. W czasie między rejsami wyręczał powódkę w pracach domowych takich jak zakupy, sprzątanie czy gotowanie. Pomagał w wychowywaniu dzieci. Małżonkowie prowadzili życie towarzyskie, przyjmowali gości, odwiedzali znajomych. Razem chodzili na spacer, słuchali muzyki.

Dowód: zeznania powódki na rozprawie dnia 2 02 2016 r. (czas 00:05:24 – 00:22:04) i na rozprawie dnia 8 10 2015 r. (czas 00:08:50 – 00:28:35), zeznania świadków na rozprawie dnia 3 12 2015 r.: G. S. (czas 00:08:44 – 00:30:14), A. K. (1) (czas 00:30:14 – 00:46:33), W. W. (czas 00:46:33 – 01:02:53), zdjęcia k. 16-17 akt.

W dniu 5 października 2000 r. doszło do wypadku komunikacyjnego – zderzenia pojazdów w wyniku, którego zmarł mąż powódki Z. W.. Sprawca wypadku B. K. został uznany winnym popełnienia czynu z art. 177 par 2 kk i wymierzono mu karę dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat próby. Orzeczenie to jest prawomocne.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Chojnicach z dnia 13 11 2001 r. w sprawie IIK866/00 k. 33-34 akt.

Powódka mocno przeżyła wypadek i śmierć męża. Nie była w stanie zająć się pogrzebem. Zajmował się tym jej brat A. K. (1). Aby uczestniczyć w pogrzebie musiała zażyć silne leki uspokajające. Popadła w depresję i od dnia 17 października 2000 r. rozpoczęła leczenie psychiatryczne, które trwa nadal. Po pewnym czasie powódka zaczęła mieć problemy z sercem. Rozpoznano u niej nawracające napady częstoskurczu serca. Pozostaje pod opieką psychiatry, kardiologa i neurologa.

Straciła radość życia, ma kontakt z niewielkim gronem przyjaciół. Nie chce wykonywać tych czynności domowych, które chętnie wykonywała za życia męża. Nie chce gotować jego ulubionych potraw, piec ciast, zajmować się mieszkaniem. Nawiązała przyjaźń z osobą mieszkającą w Chorwacji, z którym spotyka się sporadycznie. We wrześniu 2005 r. odwiedziła przyjaciela w Chorwacji.

Z uwagi na stan zdrowia powódka dwa lata po wypadku przeszła na rentę rodzinną po mężu. Początkowo była to kwota 800 zł wypłacana na nią i córkę. Obecnie to kwota około 1.200 zł wypłacana na powódkę. W roku 2015 powódka uzyskała dochód z renty w łącznej kwocie 16.349,76 zł.

Dowód: zeznania powódki na rozprawie dnia 2 02 2016 r. (czas 00:05:24 – 00:22:04) i na rozprawie dnia 8 10 2015 r. (czas 00:08:50 – 00:28:35), zeznania świadków na rozprawie dnia 3 12 2015 r.: G. S. (czas 00:08:44 – 00:30:14), A. K. (1) (czas 00:30:14 – 00:46:33), W. W. (czas 00:46:33 – 01:02:53), zeznanie PIT-40A za rok 2015 k. 190, dokumentacja medyczna k. 18-28, 69-88 akt.

Śmierć męża wpłynęła negatywnie na stan psychiczny powódki – spowodowała pogorszenie jej stanu psychicznego. Nie przeżyła reakcji żałoby, nie skonfrontowała się z faktem śmierci męża, wyparła emocje związane z jego odejściem, odcięła się od nich. Koncentrowała się na działaniu, pracy, co doprowadziło do utrwalonych zmian nerwicowych powodujących z czasem zmiany osobowościowe, które trwają powyżej dwóch lat. Spowodowało to trwałe uszczerbek na zdrowiu powódki na poziomie 5%.

Tłumienie emocji i ich wypieranie powoduje wewnętrzne napięcia, co w przyszłości przyczyniać się może do wystąpienia zaburzeń somatycznych o podłożu psychogennym, co już u powódki wystąpiło w postaci bólów migrenowych głowy. Powódka powinna podjąć właściwą psychoterapię połączoną z farmakoterapią.

Powódka podlegała, podlega i będzie podlegać ograniczeniom emocjonalnym wynikającym ze śmierci męża.

Dowód: opinia sądowa psychiatryczno-psychologiczna biegłych psychiatry I. Ś. i psychologa A. M. k. 152-158, dokumentacja medyczna k. 91-94 akt.

Bezspornym w sprawie jest, że sprawca wypadku zawarł z pozwanym umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Po śmierci męża powódka w dniu 18 października 2000 r. wystąpiła do pozwanego z roszczeniami odszkodowawczymi.

W dniu 3 grudnia 2001 r. przyznano powódce odszkodowanie za szkodę całkowitą w pojeździe w kwocie 14.863 zł, którą wypłacono w dniu 7 grudnia 2001 r.

W dniu 3 grudnia 2001 r. przyznano powódce odszkodowanie za śmierć osób będących we wspólnym gospodarstwie domowym w kwocie 20.000 zł, którą wypłacono w dniu 7 grudnia 2001 r.

W dniu 21 grudnia 2001 r. przyznano powódce odszkodowanie za śmierć osób będących we wspólnym gospodarstwie domowym w kwocie 47.154 zł, którą wypłacono w dniu 17 stycznia 2002 r.

W dniu 21 grudnia 2001 r. przyznano powódce odszkodowanie za śmierć osób będących we wspólnym gospodarstwie domowym w kwocie 24.200 zł, którą wypłacono w dniu 17 stycznia 2002 r.

Kwota 20.000 zł. została wypłacona powódce jako przedstawicielce ustawowej małoletniej A. W..

Dowód: kopia obrazu z sytemu informatycznego pozwanego k. 198, oświadczenie powódki na rozprawie dnia 10 05 2016 r. (czas 00:07:54), pismo pełnomocnika powódki k. 197, zeznania powódki na rozprawie dnia 2 02 2016 r. (czas 00:05:24 – 00:22:04) i na rozprawie dnia 8 10 2015 r. (czas 00:08:50 – 00:28:35).

Pismem z dnia 16 lutego 2015 r. powódka zgłosiła pozwanemu roszczenie w kwocie 80.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i naruszenie dóbr osobistych oraz w kwocie 40.000 zł tytułem odszkodowania po śmierci męża Z. W. na podstawie art. 446 par. 3 kc.

Pismem z dnia 19 marca 2015 r. pozwany przyznał powódce 16.000 zł. tytułem zadośćuczynienia. Odmówił wypłaty odszkodowania.

Dowód: pismo z dnia 16 02 2015 r. k. 30-31, pismo pozwanego k. 29 akt, te same dokumenty w aktach szkody.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przesłuchanie powódki w charakterze strony, zeznań świadków G. S., A. K. (1) i W. W., opinii sądowo-psychiatryczno-psychologicznej, dokumentów złożonych przez strony oraz uzyskanych przez Sąd oraz akt szkody.

Sąd poczynił ustalenia na podstawie dokumentów wymienionych przy dokonywaniu poszczególnych ustaleń faktycznych, z których dowód został przeprowadzony na rozprawie w dniu 10 maja 2016 r. Dowody te nie budziły wątpliwości, co do ich wiarygodności, nie były też kwestionowane przez żadną ze stron reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników.

Sąd poczynił także ustalenia dotyczące przebiegu postępowania likwidacyjnego prowadzonego w roku 2015 na podstawie akt szkody, z których dowód został przeprowadzony na rozprawie dnia 10 maja 2016 r.

Sąd uznał zeznania powódki oraz przesłuchanych świadków za wiarygodne. Osoby te opisały relacje małżeńskie powódki i jej męża, sytuację życiową małżonków i ich dzieci, konsekwencje wypadku dla stanu zdrowia, trybu życia i sytuacji życiowej powódki. Dowody te ponad wszelką wątpliwość wykazały, że stosunki pomiędzy małżonkami były

bardzo dobre i tworzyli oni trwale i kochające się małżeństwo. Powódka w swoich zeznaniach opisała przyczynę podjęcia leczenia psychiatrycznego z powodu depresji po śmierci męża.

Sąd przeprowadził dowód z opinii pisemnej biegłych psychiatry i psychologa na okoliczność skutków wypadku i śmierci męża dla zdrowia psychicznego i stanu emocjonalnego powódki.

Na podstawie opinii biegłych ustalono, że śmierć męża wpłynęła negatywnie na stan psychiczny powódki, albowiem nie przeżyła reakcji żałoby, nie skonfrontowała się z faktem śmierci męża, wyparła emocje związane z jego odejściem, odcięła się od nich. Koncentrowała się na działaniu, pracy, co doprowadziło do utrwalonych zmian nerwicowych powodujących z czasem zmiany osobowościowe, które z kolei spowodowały trwałe uszczerbek na zdrowiu powódki na poziomie 5%.

Z opinii biegłych wynika, że tłumienie emocji i ich wypieranie spowodowało u powódki wewnętrzne napięcia, które już spowodowały wystąpienie zaburzeń somatycznych o podłożu psychogennym w postaci bólów migrenowych głowy. Z opinii wynika, że powódka powinna podjąć właściwą psychoterapię połączoną z farmakoterapią i że podlegała ona, podlega i będzie podlegać ograniczeniom emocjonalnym wynikającym ze śmierci męża.

Opinia została sporządzona na podstawie historii choroby powódki z PZP oraz z poradni prywatnej oraz badania przez biegłe. Opinia jest szczegółowa i wnikliwa, a wywiedzione przez biegłe wnioski logiczne i należyte uzasadnione. Dlatego Sąd uznał opinię za wystarczającą dla rozstrzygnięcia sprawy.

Na rozprawie w dniu 10 maja 2016 r. Sąd oddalił wniosek powódki zawarty w pozwie o przeprowadzenie dowodu z akt IIK866/00 Sądu Rejonowego w Chojnicach. Wobec załączenia do pozwu odpisu wyroku skazującego wydanego w tej sprawie oraz nie kwestionowania przez pozwanego skazania sprawcy i nie podniesienia zarzutów dotyczących prowadzenia pojazdu przez Z. W. dowód ten był zbędny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd nie przeprowadził dowodu z zeznań świadka Z. P. wnioskowanej w pozwie, albowiem ten wniosek dowodowy został przez powódkę cofnięty.

Roszczenie powódki jest zasadne jedynie w zakresie żądania zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Natomiast powódce nie przysługuje roszczenie o odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej na podstawie przepisu art. 446 par. 3 kc.

Odnosnie roszczenia o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę:

Powódka domagała się zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, a konkretnie za zerwanie jej więzi rodzinnej w postaci prawa do niezakłóconego życia rodzinnego obejmującego więź duchową i emocjonalną pomiędzy małżonkami

Wbrew stanowisku pozwanego zawartemu w odpowiedzi na pozew powódce przysługuje ochrona prawna, a tym samym zadośćuczynienie za naruszenie dobra osobistego w postaci naruszenia więzi rodzinnej łączącej ją z mężem.

Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, bowiem na podstawie przepisu art. 448 kc w związku z art. 24 par. 1 kc zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 października 2010 r. (IIICZP76/10. Biul. SN 2010/10/11). Jednocześnie podkreślić trzeba, iż spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc. Taki bowiem pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 2010 r. (IVSK307/09, OSNC-ZD 2010/3/91). Poglądy te mają swoje źródło w przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z przepisem art. 47 Konstytucji, każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Ogólną normę konstytucyjną wypełniają i precyzują przepisy art. 23, 24 i 448 kc. Zgodnie z przepisem art. 23 kc, dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie

od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Katalog dóbr osobistych wskazany w tym przepisie ma charakter przykładowy. Przepis art. 24 par.1 kc z kolei stanowi, iż ten, czyje dobro osobiste zostało naruszone może żądać, od osoby, która dopuściła się naruszenia, zadośćuczynienia pieniężnego na zasadach przewidzianych w kodeksie. Zgodnie natomiast z przepisem art. 448 kc, w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Przepis art. 23 kc nie wymienia wprost więzów rodzinnych, czy też ogólnie prawa do życia rodzinnego człowieka jako dobra osobistego. Jednak skoro przepis ten jedynie przykładowo wskazuje katalog dóbr osobistych, wyliczenie zawarte w nim nie jest wyczerpujące.

W orzecznictwie sądowym konkretyzowane są ciągle inne jeszcze dobra osobiste niż wymienione w przepisie art. 23 kc. I tak Sąd Najwyższy stwierdził, że otwarty katalog dóbr osobistych obejmuje także dobra osobiste związane ze sferą życia prywatnego, rodzinnego, ze sferą intymności (por. SN z dnia 18 stycznia 1984 r., ICR400/83, OSN 1984 poz. 195). Cechą cywilnoprawnej ochrony dóbr osobistych jest to, że istnieją one niezależnie od woli prawodawcy, który jedynie proklamuje ich ochronę, a Sąd zobowiązany jest do objęcia ochroną także dóbr osobistych nie wymienionych w przepisach prawa. Przy ocenie naruszenia lub zagrożenia dobra osobistego decydują kryteria przede wszystkim obiektywne. Oznacza to, że Sąd powinien odwołać się do ocen i opinii przyjmowanych w danej społeczności. W charakterystycznym dla polskiego społeczeństwa systemie wartości szczególny samodzielny status przysługuje także życiu rodzinnemu człowieka. Sfera więzi rodzinnych, życia rodzinnego stanowi w naszej kulturze wartość wysoko cenioną społecznie i zasługującą na ochronę prawną. Życie rodzinne jest to sfera życia człowieka posiadająca dla jakości życia ludzkiego jedno z podstawowych znaczeń.

Przenosząc te rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że powódka wywodząc swoje roszczenie o zadośćuczynienie odwoływała się do utraty męża i braku możliwości dalszego wspólnego życia w małżeństwie. Zatem określiła dobro osobiste, do którego naruszenia miało dojść w wyniku śmiertelnego wypadku jej męża, a tym samym określiła podstawę jurystyczną swego roszczenia. Wobec tego bez znaczenia jest podnoszony przez pozwanego fakt, że w chwili śmierci męża powódki nie obowiązywał jeszcze przepis art. 446 par. 4 kc.

Przy tak określonej podstawie roszczenia wskazać należy, że przesłankami zasądzenia świadczeń są bezprawność oraz zawinienie. Jak wykazało postępowanie dowodowe, czyn sprawcy wypadku był bezprawny i zawiniony, co wynika z wyroku karnego skazującego, jego następstwem była śmierć osoby bliskiej powódki – męża. Wbrew stanowisku pozwanego, wobec tak poczynionych ustaleń, pozwany ponosi odpowiedzialność cywilną za sprawcę wypadku w granicach jego odpowiedzialności, stosownie do przepisów art. 822 par. 1 i 4 kc. Legitymacja bierna pozwanego w świetle dotychczasowego orzecznictwa sądowego nie budzi żadnych wątpliwości. Jak słusznie uznał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 27 lutego 2013 r. (IACa864/12) art. 34 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 r. - nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc. Tak też wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 lutego 2013 r. (sygn. IACa992/12) i wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 września 2012 r. (sygn. IACa739/12).

Jak wynika z poczynionych ustaleń powódka pozostawała w związku małżeńskim ze Z. W. od 1979 r., a więc od wielu lat, a ich wzajemne relacje były trwałe i silne. Mąż był dla powódki bliską osobą, łączyła ich trwała i silna więź uczuciowa. Małżeństwo było zgodne, małżonkowie służyli sobie wzajemnym wsparciem w życiu, z tym, że mąż powódki dominował w tym związku, dbał o dobry status materialny rodziny, zajmował się remontami, sprawami domu w znacznej mierze wyřęczając powódkę, pomagał jej w wychowaniu dzieci. Małżonkowie wspólnie spędzali czas, wyjeżdżali sami lub z dziećmi, spacerowali, robili zakupy, słuchali muzyki. Mieli też grono znajomych, których zapraszali do domu oraz bywali u nich i wspólnie wyjeżdżali.

W wyniku wypadku powódka tragicznie i nagle straciła bliską jej osobę, bardzo ważną z uwagi na podział ról w tej rodzinie. Do chwili obecnej silnie przeżywa tę śmierć, nie przeżyła jeszcze okresu żałoby. Zmusiło ją to do podjęcia leczenia psychiatrycznego. Sposób przeżywania śmierci męża doprowadził do powstania i utrwalenia zmian nerwicowych powodujących z czasem zmiany osobowościowe. Tłumienie emocji i ich wypieranie spowodowało u powódki wewnętrzne napięcia skutkujące zaburzeniami somatycznymi o podłożu psychogennym w postaci bólów migrenowych. Powódka podlegała, podlega i będzie podlegać ograniczeniom emocjonalnym wynikającym ze śmierci męża, a trwały uszczerbek na zdrowiu powódki został ustalony przez biegłego na poziomie 5%. Dodatkowo wskazać należy, że sytuacja życiowa i materialna powódki uległa pogorszeniu. Powódka pozostała z dwojgiem dzieci. Córka A. miała wówczas 15 lat, a syn W. lat 20. Dostał się on na studia, których jednak nie rozpoczął z uwagi na sytuację matki i siostry po śmierci Z. W.. Konieczność samodzielnego wykształcenia dzieci była dla powódki bardzo trudnym przeżyciem z uwagi na pogorszenie sytuacji materialnej.

Reasumując tę część rozważań Sąd uznał, że powódce należy się zadośćuczynienie. Jak wskazuje się w literaturze, czynnikami, które wpływają na wysokość zasądzanego zadośćuczynienia są m.in.: rodzaj naruszonego dobra, rozmiar doznanej krzywdy - oceniany obiektywnie, intensywność naruszenia – oceniana obiektywnie, stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego, w tym także niewymiernych majątkowo, nieodwracalność skutków naruszenia, stopień winy sprawcy, sytuacja majątkowa i osobista zobowiązanego. (por. A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 448 kc w programie komputerowym Lex). Dla ustalenia wysokości zadośćuczynienia istotny jest też stan poszkodowanego z punktu widzenia utraty przez niego aktywności życiowej i doznanego rozstroju zdrowia.

Mając na uwadze te okoliczności Sąd uznał, że odpowiednią łączną sumą należnego powódce zadośćuczynienia, w rozumieniu przepisu art. 448 kc, jest kwota 80.000 zł. Kwota ta jest adekwatna do rodzaju i rozmiaru cierpień, jakich doznała powódka w wyniku nagłej śmierci męża, uwzględnia wiek powódki w chwili tej śmierci, to jest 43 lata, długi czas możliwego, wspólnego życia w małżeństwie, charakter więzi między małżonkami oraz to, że mogli oni wzajemnie liczyć na siebie. Kwota ta uwzględnia też sposób przeżywania żałoby przez powódkę, konieczność leczenia psychiatrycznego. Ponieważ pozwany dobrowolnie przyznał i wypłacił powódce kwotę 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia, powódce należy się dalsza kwota 64.000 zł i taką też kwotę zasądzono na jej rzecz.

Zdaniem Sądu, w stanie faktycznym sprawy kwota przyznanego zadośćuczynienia jest znaczna i należycie rekompensuje krzywdę niemajątkową, jakiej doznała powódka. Pamiętać należy, że zadośćuczynienie pieniężne ma na celu przede wszystkim złagodzenie doznanych cierpień i pieniężne zrekompensowanie doznanej przez poszkodowanego krzywdy. Jako świadczenie o charakterze kompensacyjnym powinno stanowić ekonomicznie odczuwalną wartość, jednak nie nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, co oznacza, że powinno zostać utrzymane w rozsądnych granicach. Takie jest należne powódce łączne zadośćuczynienie.

Dlatego Sąd w punkcie 1. wyroku zasądził na rzecz powódki kwotę 64.000 zł tytułem zadośćuczynienia, o czym orzeczono na podstawie przepisów art. 23 kc, art. 24 par. 1 kc i art. 448 kc.

O odsetkach orzeczono także w punkcie I. wyroku na podstawie przepisu art. 481 par. 1 i 2 kc. Odsetki zostały zasądzone od dnia 26 marca 2015 r. zgodnie z żądaniem pozwu. Powódka zgłosiła swoje roszczenie pismem z dnia 16 lutego 2015 r. Pismem z dnia 19 marca 2015 r. pozwany częściowo uwzględnił żądanie zadośćuczynienia. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Ponieważ pozwany zajął stanowisko w sprawie pismem z dnia 19 marca 2015 r. przyznając tylko zadośćuczynienie 16.000 zł. od dnia następnego opóźnił się z wypłatą dalszego zadośćuczynienia i tym samym powódce należą się odsetki za opóźnienie. Może więc powódka domagać się tych odsetek od późniejszej daty, a więc od dnia 26 marca 2015 r. Sąd zasądził więc odsetki ustawowe od dnia 26 marca do dnia 31 grudnia 2015 r. i odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

Odnosnie żądania odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej:

Powódka domagała się odszkodowania w kwocie 40.000 zł za pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci męża określając swoje żądanie za okres od śmierci Z. W. do wniesienia pozwu w tej sprawie. Pogorszenie to określała jako pogorszenie sytuacji materialnej, w której nie jest w stanie zaspokoić wszystkich swoich potrzeb życiowych i pogorszenie sytuacji zdrowotnej.

Roszczenie powódki nie jest zasadne. Gdy chodzi o pogorszenie sytuacji zdrowotnej wskazać należy, że okoliczność ta została uwzględniona przez Sąd przy ustalaniu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Powódka podnosiła, że utrzymując się z renty rodzinnej musi około 120 zł. miesięcznie wydatkować na leki. Roszczenia swego w tym zakresie nie udowodniła jednak żadnymi obiektywnymi dowodami.

Co do twierdzenia powódki, że nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb życiowych, co nie miałoby miejsca gdyby żył Z. W., to zauważyć należy, że powódka otrzymuje rentę rodzinną po mężu tylko na swoje potrzeby. Córka powódki jest już dorosła, ukończyła studia i sama się utrzymuje, nie mieszka zresztą z powódką. Braki w możliwości zaspokajania potrzeb życiowych z uwagi na brak dochodów męża powódki, poza tym, że powinny być oceniane także z uwzględnieniem jego potrzeb życiowych nie stanowią kategorii pogorszenia sytuacji życiowej. Ustawodawca obok roszczenia z art. 446 par. 3 kc przyznał osobie względem, której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny prawo żądania od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz możliwości

majątkowych i zarobkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego (art. 446 par. 2 kc). Co do możliwości zaspokajania bieżących potrzeb życiowych powódka powinna domagać się renty uzupełniającej, a nie odszkodowania.

Zgodnie z przepisem art. 446 par. 3 kc sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Nie budzi wątpliwości, że powódka jako żona jest osobą bliską zmarłego Z. W.. Na podstawie tego przepisu osobom najbliższym przysługuje odszkodowanie z uwagi na pogorszenie ich sytuacji życiowej, ale nie każde pogorszenie, lecz pogorszenia znaczne. Ustawodawca nie określił kryteriów uznania pogorszenia sytuacji życiowej za znaczne pozostawiając w tym względzie swobodę Sądowi orzekającemu. Nie oznacza to oczywiście dowolności tego Sądu, lecz nakłada na niego obowiązek oceny stopnia pogorszenia z uwzględnieniem poczynionych w sprawie ustaleń dotyczących zmiany sytuacji osób bliskich po śmierci poszkodowanego.

W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości (por. wyrok SN z 13 maja 1969 r., IICR128/69, OSP 1970, z. 6, poz. 122 – chociaż wyrok ten dotyczy sytuacji rodzica zmarłego poszkodowanego). Pogorszenie się sytuacji życiowej osoby najbliższej może polegać na utracie zdrowia (rozstrój psychiczny), wywołanej szczególnie tragicznymi okolicznościami śmierci osoby bezpośrednio poszkodowanej (por. wyrok SN z 8 maja 1969 r., IICR114/69, OSN 1970, nr 7-8, poz. 129). Trzeba jednak po raz kolejny przypomnieć, że taka ocena skutków śmierci Z. W. została dokonana już przy ustalaniu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2004 r. (IVCK445/03, Mon. Praw. 2006, nr 6, s. 315) Sąd ten uznał, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 par. 3 kc obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego (nie wyczerpujące hipotezy art. 446 par. 2 kc), jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Mogą to być zatem również zmiany w stanie zdrowia. Należy jednak zaznaczyć, że ocena powinna być dokonywana za pomocą kryteriów obiektywnych (tak A. O. w komentarzu do art. 446 kc w programie komputerowym Lex tezy 18-19). Pogląd, iż odszkodowanie na podstawie przepisu art. 446 par. 3 kc nie stanowi pełnej kompensaty całej szkody majątkowej spowodowanej śmiercią osoby bliskiej i z pewnością nie obejmuje tych uszczerbków, które podlegają naprawieniu na podstawie art. 446 par. 1

i 2 kc został wyrażony także przez autorów Komentarza do Kodeksu Cywilnego pod redakcją A. K. (2): Zobowiązania Część Ogólna, tom III Lex Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010 s. 502 teza 18.

Zdaniem Sądu, w stanie faktycznym sprawy, można mówić o znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej powódki z uwagi na konieczność samodzielnego wykształcenia dwojga dzieci i ograniczenie aktywności życiowej powódki z powodu depresji, leczenia psychiatrycznego i schorzeń somatycznych (migrenowe bóle głowy) przez zaburzenia nerwicowe wywołanych u powódki. Mimo tego powódce odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej nie przysługuje.

Jak wynika z poczynionych ustaleń, powód krótko po śmierci męża zgłosiła swoje roszczenia pozwanemu i uzyskała odszkodowanie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej.

W dniu 3 grudnia 2001 r. przyznano powódce odszkodowanie za śmierć osób będących we wspólnym gospodarstwie domowym w kwocie 20.000 zł, w dniu 21 grudnia 2001 r. z tego samego tytułu przyznano kwotę 47.154 zł, i w tym samym dniu 24.200 zł. Razem była to więc kwota 91.354 zł, z tym że, jak wynika z zeznań powódki kwota 20.000 zł. została wypłacona za pogorszenie sytuacji życiowej małoletniej wówczas A. W.. Zrekompensowano również powódce szkodę całkowitą w pojeździe kwotą 14.863 zł. Na rozprawie w dniu 10 maja 2016 r. powódka przyznała, że otrzymała odszkodowanie za samochód oraz jakieś kwoty od ubezpieczyciela, których nie była w stanie dokładnie określić z uwagi na stan zdrowia w tamtym czasie i to, że nie ona zajmowała się załatwianiem odszkodowania. Tym samym przyznała fakt otrzymania odszkodowania. W grudniu 2001 r., kiedy odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej było przyznane znany był stan zdrowia powódki, wiek i perspektywa dalszego kształcenia jej córki oraz perspektywa kształcenia syna. Jak powódka zeznała pieniądze, które otrzymała od ubezpieczyciela przeznaczyła na studia swoich dzieci.

Zgodnie z poglądami wyrażonymi w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 stycznia 2016 r. (IACa1032/15, Lex2000514) odszkodowanie przewidziane w art. 446 par. 3 kc powinno stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie, a jego celem jest umożliwienie uprawnionemu przystosowania się do zmienionych warunków. Pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 par. 3 kc, polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje także przyszłe szkody majątkowe, często nieuchwytne lub trudne do obliczenia, niemniej prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Sytuacja życiowa w rozumieniu art. 446 par. 3 kc to ogół czynników, składających się na położenie życiowe jednostki, to także trudne do wyliczenia wartości ekonomiczne. W uzasadnieniu tego wyroku wyrażono pogląd, że przepis art. 446 par. 3 kc stanowi podstawę prawną do kompensaty szkody majątkowej. Doznanie szkody niemajątkowej (krzywdy) wskutek śmierci najbliższego członka rodziny jest natomiast podstawą innego roszczenia, czyli roszczenia o zadośćuczynienie opartego na art. 446 par. 4 kc, a do zdarzeń mających miejsce przed zmianą ustawy kodeks cywilny wchodzącą w życie od 3 sierpnia 2008 r. na podstawie art. 448 kc w związku z art. 24 kc. To ostatnie roszczenie jest rodzajowo i normatywnie odmienne od roszczenia o odszkodowanie wywodzonego z art. 446 par. 3 kc. Odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego obejmuje te szkody spowodowane przez śmierć osoby najbliższej, które nie podlegają wyrównaniu na podstawie innych przepisów, a w szczególności na podstawie art. 446 par. 1 i par. 2 kc (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. akt IICSK594/14 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. akt IACa333/15, Lex1798625). Przewidując przyznanie "stosownego" odszkodowania, ustawodawca nie zdefiniował kryteriów, które miałyby decydować o "stosowności" odszkodowania. Określając wysokość odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w następstwie śmierci osoby bliskiej sąd jest zobowiązany wziąć pod uwagę różnicę między stanem, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale także na utracie rzeczywistej możliwości uzyskania stabilnych warunków życiowych oraz ich realnego polepszenia. Ustawodawca posługując się określeniem stosownego odszkodowania pozostawił ostateczny jego wymiar ocenie sędziowskiej, opartej jednak na analizie wszystkich okoliczności faktycznych danej sprawy istotnych dla określenia jego zakresu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt VIACa863/14, Lex1680053 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. IACa1065/13, Lex1439189). Odszkodowanie przewidziane w art. 446 par. 3 kc powinno stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie, a jego celem jest umożliwienie uprawnionemu

przystosowania się do zmienionych warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., sygn. akt IICSK677/11, Lex1228438). Pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 par. 3 kc, polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje także przyszłe szkody majątkowe, często nieuchwytne lub trudne do obliczenia, niemniej prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Sytuacja życiowa w rozumieniu art. 446 par. 3 kc to ogół czynników, składających się na położenie życiowe jednostki, to także trudne do wyliczenia wartości ekonomiczne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 czerwca 2015 r., sygn. akt IACa107/15, Lex1771336).

Przenosząc te rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że powódka otrzymała od pozwanego odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w kwocie 91.354 zł., w tym 20.000 dla córki i to odszkodowanie o dużej wartości ekonomicznej biorąc pod uwagę poziom cen z lat 2001-2002. Odszkodowanie to obejmowało także szkody przyszłe. W tej sytuacji rzeczą powódki było wykazanie, że odszkodowanie już wypłacone nie obejmowało całości szkody w rozumieniu przepisu art. 446 par. 3 kc. Zgodnie z przepisem art. 6 kc ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na powódce. Powódka takich okoliczności nie wykazała. Trzeba przy tym wskazać, że wywodząc swoje roszczenie powódka w ogóle nie wskazywała, aby jakiegokolwiek odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej otrzymała. Okoliczność tę przyznała dopiero w czasie informacyjnego przesłuchania. To pozwany dopiero w toku procesu, po uzyskaniu danych ze starego systemu informatycznego, wskazał kwoty, jakie powódce wówczas wypłacił, czemu powódka nie przeczyła.

Dlatego, w punkcie 2. wyroku, na podstawie przepisu art. 446 par. 3 kc stosowanego, a contrario oraz art. 6 kc oddalono żądanie zapłaty odszkodowania.

O kosztach postępowania orzeczono w punktach 3. i 4. wyroku stosownie do przepisów art. 108 par. 1 kpc, art. 98 par. 1 kpc, art. 99 kpc i art. 100 kpc rozdzielając je stosunkowo między stronami. Powódka wygrała swoje roszczenie w 61,5% zaś pozwany w 38,5%.

Dlatego powódka powinna ponieść koszty procesu w 38,5%, a pozwany w pozostałym zakresie. Koszty zastępstwa procesowego profesjonalnych pełnomocników – radców prawnych wyniosły, z uwagi na wartość przedmiotu sporu 104.000 zł, po 3.617 zł (par. 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu). Mając to na uwadze koszty zastępstwa procesowego należne powódce $61,5\% \times 3.617 \text{ zł} = 2.224,45 \text{ zł}$, natomiast koszty należne pozwanemu to $38,5\% \times 3.617 \text{ zł} = 1.392,55 \text{ zł}$. Po wzajemnym potrąceniu powódce należy się różnica w kwocie 831,9 zł. Poza tym powódce przysługuje zwrot opłaty w części uwzględnionego powództwa to jest kwota 3.200 zł.

Wydatki w sprawie zamknęły się kwotą 1.354,22 zł (koszty biegłych 2 x 639,40 zł i 2 x 35,60 zł) oraz wydatki na kopiowanie dokumentacji medycznej w kwocie 4,62 zł, a zostały one poniesione ze Skarbu Państwa. Wobec tego Sąd nakazał ściąganie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa całej tej kwoty, albowiem wydatki związane były w całości z uwzględnionym również w całości roszczeniem o zadośćuczynienie.